

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО,
ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО****400.**

Врз основа на член 8 став 10, 11 и 12, член 9 став 2, член 14 став 2, член 16 став 3, член 17 став 3, член 18 став 5 и член 20 став 3 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија („Службен весник на Република Македонија” бр.39/2006), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство донесе

**П РА В И Л Н И К
ЗА ТРГОВИЈА СО СЕМЕНСКИ МАТЕРИЈАЛ
ОД ТУТУН****I. ОПШТИ ОДРЕДБИ****Член 1****Содржина на правилникот**

Со овој правилник се пропишува, етикетањето на партиите семе, максималната големина на партија семе, начинот на пакувањето и препакувањето на семенскиот материјал од тутун; типовите и категориите, како и поблиските услови за ставање во трговија; формата, содржината и начинот на водење на евиденција на семенски материјал на тутун кои не ги исполнуваат условите за трговија, а кои се наменети за научни цели, селекција, официјално испитување или за инспекциски надзор; формата и содржината и начинот на водење на евиденција од страна на снабдувачот за состојбата на семенските посеви и поблиските услови за вршење на подготовката за трговија; начинот, постапката, методите за вршење стручна контрола на семенските посеви и земање мостри за испитување, како и условите за производство што треба да ги исполнуваат посевите, роковите, формата и содржината на пријавата; начинот и постапката за сертификација, формата и содржината на сертификатот како и формата и содржината на етикетите.

Член 2**Типови на тутун**

За земјоделско производство се користат растенија од културниот вид *Nicotiana tabacum* L. со следните типови на тутун:

- ориенталски - ароматични типови на тутун
- полуориенталски - дополнителни типови на тутун
- крупнолисни типови на тутун.

Член 3**Значење на поимите**

Поимите употребени во овој правилник го имаат следното значење:

1. семе на селекционерот е семе кое го произведува селекционерот, односно одржувачот на сортата или е произведено во негово име и за негова сметка, а е наменето за производство на предосновно или основно семе;

2. не конечно сертифицирано семе е произведено семе за кое во постапката за официјално сертифицирање било утврдено дека ги исполнува условите од прилогот 1, кој е составен дел на овој правилник;

3. конечно сертифицирано семе е семе кое во постапката, односно анализите извршени од официјална лабораторија е утврдено дека семето ги исполнува условите во поглед на квалитетот наведени во прилог 2 кој е составен дел на овој правилник;

4. орган за сертифицирање е правно или физичко лице, на кое му е дадено јавно овластување во согласност со Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија (во понатамошниот текст: Закон), кој го контролира семенскиот материјал од земјоделски растенија;

5. лицата кои вршат контрола и земаат мостри и лабораторните под службен надзор се физички или правни лица кои ги исполнуваат пропишаните услови во согласност со Законот, овластени од Управата за семе и саден материјал, за вршење прегледи под службен надзор, земање на мостри под официјален надзор и за тестирање на семенски материјал под официјален надзор;

6. преглед на поле е дел од постапката за официјално сертифицирање, со која се утврдува дали семенскиот насад на тутунски растенија ги исполнува пропишаните услови;

7. сорта која се опрашува на поинаков начин (туѓооплодна) е група на селекционирани растенија, која јасно се разликува од другите сорти по било која особина и ги зачувува тие особини при размножувањето;

8. синтетичка сорта е сорта која се опрашува на поинаков начин (туѓооплодна) и е призната заради посебни својства. Не е хомозиготна, а е во генетска рамнотежа. Бројот на генерации на сертифицирано семе е ограничен;

9. родителска компонента е најмала единица која селекционерот ја употребува за одржување на својата сорта од која во една или повеќе генерации е произведено семето од таа сорта;

10. машка стерилност е стерилност на поленовиот прав кај двополниите растенија;

11. хибридноста е процент на наследување на својствата на родителските компоненти во првата генерација (F1);

12. средства за хемиска хибридизација (во понатамошниот текст: СНА), се хемикалии, кои при употреба во одредена фаза од развојот на растенијата од двополовите растенија, предизвикуваат престанување на создавање на цветен полен или му ја одземаат можноста за оплодување и растенијата стануваат машкостерилни;

13. цитоплазматска машка стерилност (во понатамошниот текст: CMS), е машка стерилност на двополовите растенија која може генетски или цитоплазматски да се контролира.

Член 4**Категории на семе**

(1) Со семе на тутун може да се тргува само со следниве категории:

а) основно семе од тутун:

- го произвел одржувачот на сортата или е произведено во негово име и за негова сметка, непосредно од семе на селекционерот или произведено од предосновно семе;

- е наменето за производство на семе од категоријата на сертифицирано семе,

- одговара на условите во поглед на квалитет и други услови за основно семе, од прилог 1 и прилог 2 кои се составен дел на овој правилник;

- во постапката за официјално сертифицирање, со официјален преглед од страна на органот за сертифицирање било утврдено дека ги исполнува условите од оваа точка, односно дека лицата кои вршат контрола и земаат мостри и лабораториите под службен надзор со преглед утврдиле дека се исполнети условите од оваа точка;

б) Сертифицирано семе од тутун :

- го произвел одржувачот на сортата или е произведено во негово име и за негова сметка, непосредно од основно семе;

- одговара на условите во поглед на квалитет и други услови за основно семе, од прилог 1 и прилог 2 кои се составен дел на овој правилник;

- во постапката за официјално сертифицирање, со официјален преглед од страна на органот за сертифицирање било утврдено дека ги исполнува условите од оваа точка, односно дека лицата кои вршат контрола и земаат мостри и лабораториите под службен надзор со преглед утврдиле дека се исполнети условите од оваа точка.

Член 5

Трговија со предосновно семе и не конечно сертифицирано семе

По исклучок на одредбите од член 4 од овој правилник, може да се тргува и со:

а) предосновно семе, доколку:

- органот за сертифицирање со официјален преглед утврдил дека предосновното семе ги исполнува условите за сертифицирање како основно семе, од прилогот 1 и 2 од овој правилник;

- семето е спакувано и оригинално затворено согласно со одредбите на овој правилник, и

- пакувањата се означени со официјална етикета, на која се наведени податоците од точката 1 од прилогот 4, кој е составен дел на овој правилник;

б) неконечно сертифицирано семе, е доколку се тргува со намена да се подготви за пазар, а е во согласност со одредбите од овој правилник.

Член 6

Исклучоци во поглед на 'ртливоста

(1) По исклучок на одредбите од член 4 и член 5 од овој правилник, официјално се сертифицира и се пушта во трговија семе од категорија на предосновно семе и основно семе, иако не ги исполнува условите во поглед на ртливост од прилог 2.

(2) По исклучок на одредбите од член 4 од овој правилник, официјално се сертифицира и се пушта во трговија до првиот примател, со семе од категоријата на основно семе, сертифицирано семе, иако официјалниот преглед со кој се утврдува дали семето одговара на условите за ртливост од прилог 2, се уште не е завршен.

(3) Во случаите од став (1) и (2) од овој член, органот за сертифицирање може да издаде етикети од член 20 од овој правилник, кога е приложен привремен аналитички извештај за квалитетот на семето и ако е наведено името и адресата на првиот примател на семето.

(4) Пакуваното семе од став (1) од овој член, снабдувачот треба да го означи со дополнителна етикета која ги содржи следниве податоци:

- моментална 'ртливост на семето,

- лично име и адреса на стален или привремен престој, или фирма и седиште на снабдувачот, и

- број на партија на семето.

Член 7

Национална сортна листа

Официјално сертифицирање и трговија може да се врши со сорти на тутун кои ги исполнуваат условите за упис и се запишани во националната сортна листа.

За семе од сорти на тутун, кои се во постапка за запишување во националната сортна листа, може да се врши официјално сертифицирање, односно трговија со семето.

II. ПРОИЗВОДСТВО НА СЕМЕ

Член 8

Пријавување на семенски насади

(1) Снабдувачот го пријавува семето за официјално сертифицирање кај органот за сертифицирање и до Управата со пријава, на образец бр. 1, даден во прилог 5, кој е составен дел на овој правилник.

(2) Пријавата ги содржи најмалку следниве податоци за:

- снабдувач: лично име и адреса на постојан или привремен престој или фирма и седиште на снабдувачот и негов единствен регистарски број,

- производителот, кога тој произведува семе во име и за сметка на снабдувачот: лично име и адреса на постојан или привремен престој или фирма и седиште на производителот,

- место на производство,

- земјиште на кое е засеан семенскиот насад: површина и број на парцелата (катастарски број), како и микротопоним за земјиштето,

- предходни посеви на земјоделски растенија на земјиштето,

- потекло на употребеното семе за семенскиот насад,

- дата на расадувањето,

- површина на семенскиот насад и број на растенија по единица површина,

(3) Снабдувачот кон пријавата треба да приложи копии од документи, со кои се докажува потеклото на употребеното семе. Доколку снабдувачот употреби семе кое сам го произвел, доволна е копија од официјалниот сертификат за не конечно сертифицирано семе, која ја издава органот за сертифицирање во согласност со член 15 од овој правилник.

(4) Рокот за пријавување на семенскиот посев за официјално сертифицирање за секоја година е:

- до 15 јули.

Член 9 Плодород

(1) Парцелата е соодветна за производство на семенски насад за одделен тип, односно сорта на тутун, доколку на неа најмалку една предходна вегетациона сезона не била насадена со тутун.

(2) По исклучок на одредбите на став (1) на овој член, на иста парцела едно по друго може да се произведува семенски насад од иста сорта и категорија на тутун, доколку сортната автентичност одговара на условите од прилог 1 од овој правилник.

(3) По исклучок на одредбите од став (1) и (2) на овој член, насадите за прозивводство на хибридно семе од тутун, не треба да се одгледуваат на иста парцела една по друга година.

Член 10 Изолација

(1) Семенскиот насад од тутун кои се опрашуваат на друг начин (туѓооплодни), треба да е оддалечен од насади од ист тип и сорта кои се извори на цветен pollen, за да се спречи несаканото опрашување на семенскиот насад.

(2) Семенскиот насад од тутун треба од другите насади со тутун да е оддалечен со природна изолација, или со вештачка изолација за да се спречи туѓо опрашување и мешање на семето за време на бербата.

(3) Условите за изолација на семенските посеви на тутун од точка 1 и 2 се наведени во прилог 1 од овој правилник.

Член 11 Заплевеност

Доколку органот за сертификација утврди дека семенскиот насад е толку многу заплевен да на него не е можно производство на семе кое ќе одговара на условите од овој правилник, официјално не се сертифицира.

Член 12 Здравствена состојба

Условите во поглед на здравствена состојба на семенските насад на тутун се наведени во прилогот 2 од овој правилник.

Член 13 Идентитет и чистота на сортата

(1) Семенскиот насад во поглед на идентитетот и чистота на сортата, односно кај категоријата трговско семе, треба да ги исполнува условите од прилогот 1 и 2 од овој правилник.

(2) Условите од став (1) на овој член се однесуваат и за семе од сите типови на тутун.

(3) Кај семе од хибридите, хибридниот идентитет и чистота, се однесува и на особините од родителските компоненти, вклучувајќи ја и машката стерилност и обновата на фертилитетот.

Член 14 Стручна контрола на семенските насади

(1) Органот за сертифицирање по прием на пријавата од член 8 од овој правилник, врши преглед на семенскиот насад на полето. Прегледот се врши во фаза која овозможува точна проценка за исполнувањето на условите пропишани со овој правилник.

(2) Кај тутунот, треба да се извршат најмалку три прегледи на поле за секој семенски насад.

(3) Првиот преглед кај семенските насади со тутун се врши во фаза на бутонизација на растенијата, вториот преглед во фаза на цветање на тутунот кога се утврдува идентитетот и чистотата на типот и сортата, и третиот преглед се врши во фаза на млечна зрелост на семето.

(4) Големината, бројот и распоредувањето на контролните единици, како и методите за вршење на стручна контрола над производството на семенските посеви по кои се вршат прегледите на поле дадени во прилог 1 од овој правилник.

(5) Покрај методите од став (4) на овој член, по барање на производителот, прегледите на поле можат да се вршат и според методите на организацијата за економска соработка и развој (во понатамошниот текст: OECD шеми).

Член 15 Сертификација на семе кое не е конечно сертифицирано

(1) Органот за сертифицирање, по завршениот последен преглед на семето на поле од член 14 на овој правилник, составува записник, на образец 2 даден во прилог 6 кој е составен дел на овој правилник.

(2) Доколку, со прегледите на полето е утврдено дека семенскиот насад ги исполнува условите утврдени со овој правилник, на барање на снабдувачот, органот за сертифицирање издава сертификат за неконечно сертифицирано семе за тутун на образец 3, даден во прилог 7 кој е составен дел на овој правилник.

Член 16 Конечна официјална сертификација за извршена стручна контрола

(1) Органот за сертифицирање на барање на снабдувачот, конечно го сертифицира семето со издавање на сертификат за извршена стручна контрола на семенски насад, на образец бр. 5 даден во прилог 9 кој е составен дел на овој правилник, кој треба да ги содржи податоците од прилог 4 кој е составен дел на овој правилник, доколку:

- за наведеното семе бил извршен преглед на поле;
- семето ги исполнува условите за соодветна категорија на семе од прилог 1 на овој правилник;
- со официјален преглед е утврдено дека се исполнети условите од прилогот 2 за истата категорија.

III. ПОДГОТВУВАЊЕ НА СЕМОТО ЗА ПАЗАР

Член 17 Партија и земање на моистри од семето

(1) Снабдувачот го пријавува земањето на моистрите и пакувањето на партија семе. Најголема маса на партија семе е наведена во прилог 3, кој е составен дел на

овој правилник. Пријавата за земање на мостри посебно се поднесува на образец 4, прилог 8, кој е составен дел на овој правилник.

(2) Пријавата ги содржи најмалку следните податоци за:

- снабдувач: лично име и адреса на постојан или привремен престој или фирма и седиште на снабдувачот, и негов единствен регистарски број,

- место на кое се земаат мострите од семето,
- тип, сорта и категорија на семиња од тутун,
- партија на семето од кое се земаат мострите,
- количество на семето и начин на негово пакување.

(3) Мострите за преглед на сортите на тутун за анализа на квалитет на семето, во постапката за официјално сертифицирање и за трговско семе, се земаат од хомогени партии. Најголема дозволена големина на партијата и големина на мострата е наведена во прилог 3.

(4) Мострите за анализа на квалитетот на семето, службено ги зема органот за сертификација од уште неспакувана и затворена хомогена партија на семето, кој ја запечатува по земање на мострата. Доколку семето е веќе затворено и означено под официјален надзор, мострите за анализа на квалитетот на семето се земаат од спакувана партија на семето.

(5) На органот за сертифицирање, треба да му се овозможи пристап до секоја единица на пакување во партија на семето.

(6) Начинот на земање мостри и вршење на анализа за квалитет на семето, се врши според методите од Меѓународната организација за тестирање на семето (ISTA) или методите пропишани од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство согласно член 8 став 10 од Законот.

Член 18

Конечна сертификација на семе

Конечно официјално сертифицирање на семето од тутун се врши доколку се утврди дека семето во поглед на квалитет ги исполнува условите од прилог 2 од овој правилник за што се издава сертификат за квалитет на семето на образец 5 даден во прилог 9 кој е составен дел на овој правилник.

IV. ТРГОВИЈА СО СЕМЕ

Член 19

Основни услови за трговија со семе

Со основно семе и сертифицирано семе од ситетипови и сорти на тутун, може да се тргува само со хомогени партии и затворени пакувања, кои согласно со член 21, 22, 23 и 24 од овој правилник имаат соодветен систем на затворање и означување.

Член 20

Официјални, етикети на снабдувачот и OECD етикети

(1) Семето со кое се тргува, се означува со официјални етикети кои ги издава органот за сертификација за партија на семето кое ги исполнува условите од овој правилник.

(2) Официјалните етикети се во:

- бела боја, со љљакова дијагонална линија за пресек на основно семе,

- бела боја за основно семе,

- сина боја за сертифицирано семе,

- портокалова боја за семе на сорти кои се во постапка за запишување во националната сортна листа.

(3) Официјалните етикети се означени со сериски броеви. Најмали димензии на официјалната етикета е 110 mm x 67 mm.

(4) По исклучок на одредбите од став (1) од овој член, малите пакувања на семето можат да се означат со етикета од снабдувачот. Бојата на етикетата од снабдувачот за одделна категорија на семето е иста како и бојата на официјалната етикета од став (2) од овој член. Проверка на содржината и формата на етикетата се врши пред првата употреба.

(5) За секоја партија на семето се издава сертификат за официјална сертификација на семето, кој ги содржи најмалку тие податоци кои се наведени на официјалната етикета.

(6) На посебно барање на снабдувачот, и доколку се исполнети условите во согласност со OECD шемите за сертификација, се издава OECD етикети и OECD сертификат за идентитетот и чистота на сортата.

(7) Податоците, кои треба да се отпечатени на етикетите се наведени во прилог 4 кој е составен дел од овој правилник.

Член 21

Пакување и затворање

(1) Пакувањето на основното семе и сертифицираното семе се официјално оригинално затворени или оригинално затворени под официјален надзор, така што да не можат да се отворат без да се оштети системот за затворање или да се оштети официјалната етикета или пакувањето.

(2) На системот за затворање на пакувањата на семето од став (1) на овој член е прицврстена официјална етикета или прицврстена официјална плomba за да гарантира оригиналност на затворањето. Оригиналноста на затворањето е обезбедена и со употреба на поинаков систем на затворање кој не може повторно да се употреби.

(3) Пакувањето не може повторно да се затвора, освен под официјален надзор. Доколку пакувањата повторно се затвора, на официјалната етикета се запишува датумот на повторното затворање и органот кој го одобрил повторното затворање.

(4) Етикетите односно сертификатите за официјално сертифицирање на семето важат до крај на вегетационата сезона од тековната реколта.

(5) По изминување на рокот од став (4) на овој член, на барање на снабдувачот се врши повторна анализа за квалитет на семето, најмалку на енергијата на р'тење и вкупната р'тливост, и семето доколку сеуште ги исполнува пропишаните услови, дополнително се означува согласно прилог 4 од овој правилник.

Член 22

Затворање и означување под официјален надзор

(1) По исклучок од член 21 став (1) од овој правилник, на барање на снабдувачот за тековната година може да му се одобри сам оригинално да го затвори изначи пакувањето на семето со официјалните етикети,

доколку снабдувачот обезбеди стручно оспособено лице кое е непосредно одговорно, за означување на семето со официјални етикети.

(2) На снабдувачите на кои им е одобрено затварање и означување согласно став (1) на овој член им се обезбедува официјален надзор кога семето оригинално ќе се затвара и означува со официјалните етикети, така што стручниот работник за сертифицирање непосредно ќе го надгледува официјалното означување на семето кај најмалку 5% од партиите на семето.

Член 23 Означување

(1) Пакувањето на основното семе и сертифицираното семе, освен малите пакувања, треба да е означено така да на надворешната страна има прицврстена официјална етикета која не била предходно употребена. Доколку се употребува етикета со врвка, нејзиното прицврстување треба да е обезбедено со официјална пломба.

(2) При пакување на семето може да се употребуваат официјални самолепливи етикети кои треба да се прицврстени така што нивното отстранување или замена, да не е можно без видливо оштетување на етикетата или пакувањето.

(3) По исклучок на став 1 од овој член, може пропишаните податоци да се печатат непосредно на пакувањата на семиња од тутун од категориите на основно семе и сертифицирано семе, кои не можат да се избришат.

(4) Секое пакување треба да содржи етикета од снабдувачот со истата боја како што е официјалната етикета, и на него треба да се наведени најмалку податоците од точка 2 алинеа 2, 3, 4, 5 и 7 од прилог 4 од овој правилник. Етикетата на снабдувачот треба да е изработена така да не може да се замени со официјалната етикета. Етикета на снабдувачот не е потребна, доколку податоците се отпечатени на пакувањето и не можат да се избришат или е употребена самолеплива етикета, или етикета од материјал кој не се кине.

(5) Семињата од тутун кои не ги исполнуваат сите услови во поглед на квалитет согласно овој правилник, или доколку сортата не е запишана во националната сорта на листа со нив се тргува ако се означени на следниот начин:

- пакувањето на семињата од тутун, кои не ги исполнуваат сите услови во поглед на квалитет од овој правилник, треба да е означено со етикета за соодветна категорија на семето,

- пакувањето на семињата од тутун, на кои сортата не е запишана во националната сорта на листа треба да е означено со етикета во кафеава боја;

- пакувањата на семињата од алинеа 1 и 2 на овој став треба дополнително да се означени и да е наведен следниот текст: "Семето не ги исполнува пропишаните услови за категорија".

Член 24 Евиденција на увезеното семе

За увезените семиња од тутун за научни цели врз основа од копијата од решението од фитосанитарниот инспектор за дозволен увоз на семето се води евиденција која ги содржи најмалку следните податоци:

- вид,
- сорта,
- категорија,
- држава на производство на семето и орган за сертифицирање,
- држава извозничка,
- увозник,
- количество на семе.

Член 25 Постконтрола

(1) За проверување на соодветноста на семето, кое официјално се сертифицира, односно тргува во Република Македонија согласно овој правилник, официјално се земаат мостри за постконтрола за одредување на идентитетот и чистота на сортата, како и за здравствената состојба.

(2) Мостри се земаат од:

- сите партии на семето од категорија на сертифицирано семе, и од сите партии од предосновно семе и од основното семе,

(3) Мострите се земаат од одреден дел на партии на семето кое е пуштено во трговија.

(4) Земањето на мостри од семето се врши согласно методите од став (6) на член 17 од овој правилник.

(5) Бројот на мострите од категоријата на сертифицирано семе, од став 2 на овој член и сертифицирано семе во постконтролата изнесува до 5% од сите партии на семето.

(6) Бројот на мострите на семето секоја година е прилагоден според резултатите од постконтролата на семињата од тутун од предходната година, и тоа:

Број на мострите на семето за постконтрола во предходната година, кое не ги исполнува условите од овој правилник	Најмал број на проверки за постконтрола на семето во тековната година
Помалку од 0,5%	5%
0,5% - 3,0%	10%
Повеќе од 3,0 %	20%

(7) По исклучок на став (6) на овој член, постконтролата се врши за сите мостри од категорија на сертифицирано семе, доколку семето е произведено во Република Македонија.

(8) Со постконтролата се проверуваат сите мостри на семето од селекционерот, на оние особини кои можат да ја потврдат соодветноста со резултатите од пробите на различност, хомогеност и постојаност на сорта и морфолошкиот опис на сортата. Доколку резултатите во поглед на идентитетот и чистота на сортата се негативни, семето произведено од селекционерот не се сертифицира.

(9) За вршење на постконтрола се спроведува постапка за вршење на постконтрола на семето пропишана од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, согласно член 33 став 7 од Законот.

V. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 26

Престанување на важење на прописите

(1) Со денот на влегување во сила на овој правилник престануваат да важат одредбите кои се однесуваат на тутунот од Правилникот за начинот за вршење на стручна и здравствена контрола над производството на земјоделско семе ("Службен весник на СРМ" бр.13/76) .

(2) Со денот на влегување во сила на овој правилник престанува да се применува Правилник за квалитет на семето на земјоделски растенија ("Службен лист на СФРЈ" бр.47/87, 60/87, 37/88, 55/88 и 81/89).

Член 27

Влегување во сила на правилникот

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Бр. 08-1534/3

21 февруари 2008 година
Скопје

Министер,
Ацо Спасеноски, с.р.

Прилог 1

УСЛОВИ ЗА СЕМЕНСКИ НАСАДИ НА ТУТУН

Методи за вршење на стручна контрола за тутун

Кај тутунот задолжителни се најмалку три (3) прегледи.

Првиот преглед се врши во фаза на бутонизација на тутунот. Со тој преглед се утврдува чистотата на сорта, присуството на плевели, нападот од растителни болести и штетници, нарочно од оние кои се пренесуваат со семе, како и изгледот, изедначеноста на насадот.

Вториот преглед се врши кога растенијата се во фаза на полно цветање. Со овој преглед се утврдува идентитетот на сортата, чистотата на сортата, здравствената состојба на насадот, присуство на плевели, општиот изглед и полегнувањето на насадот.

Третиот преглед се врши во фаза на млечна зрелост на семето каде што се утврдува здравствената состојба на насадот и очекуваниот принос на семе.

Идентитетот на сортата, чистотата на видот на насадот од тутун се утврдува со детален преглед на мострата на контролната единица. За контролна единица се зема површина од 100 m². Ако насадот е до 1 ha, тогаш за набљудување се земаат 5 контролни единици, од 1-5 ha се земаат 7, ако насадот е над 5 ha тогаш на секои следни 10 ha дополнително се зема уште 1 контролна единица. На насадот на површина од 100 m² се одредува максималниот број на растенија од други сорти на тутун.

Насадот треба да е со нормален склоп на растенија по единица површина: кај ориенталските сорти на тутун околу 150 000 растенија на 1 ha, кај полуориенталските сорти на тутун околу 80 000 растенија на 1 ha и кај крупнолистните сорти на тутун околу 25 000 растенија на 1 ha, со максимални отстапувања до 20%.

Насадот на тутун нема да се одобри како семенски, ако се утврди дека:

- има присуство над дозволеният број на растенија од други типови и сорти на тутун, согласно прилог бр. 1 точка 1.2 од овој правилник;

- не се исполнети условите пропишани со нормите за најмала просторна изолација на семенските насади од насадите на други типови и сорти со кои се вкрстуваат, согласно точка 1.1, прилог бр. 1 од овој правилник;

- полегнувањето на растенијата во насадот во млечна зрелост е повеќе од 20%. Ако насадот е полегнат само во еден дел од парцелата нема да се признае само тој дел;

- неизедначеноста на насадот е повеќе од 20% од вкупната површина. При оценување на изедначеноста се зема фенотипската униформност на насадот, густината и степенот на оплодување на растенијата;

- присуството на болести, штетници и плевели е над дозволеното, согласно прилог бр. 2 точка 2 од овој правилник;

- не се исполнети и другите услови пропишани со методите за одобрување на семенски насади на тутун.

1. Услови за сорти на тутун

1.1. Изолација

Семенскиот насад со тутун - *Nicotiana tabacum* L, мора да биде оддалечен од соседните извори на цветен полен, кој би можел да предизвика несакано туѓо опрашување, најмалку:

- основно семе 600 метри изолација,
- сертифицирано семе 500 метри изолација.

Горенаведените оддалечувања може да се намалат, доколку постои заштита (на пример: насад на високи растенија или појас на шума) од несаканото туѓо опрашување. Семенскиот насад со тутун нема потреба да биде изолиран ако во околината има насад со тутун од машкостерилни сорти.

1.2. Сортна чистота

Најголем дозволен број на растенија кои очигледно не припаѓаат на сортата, во семенскиот насад кај сите типови и сорти на тутун, не смее да надминува:

- 1 растение на 100 m² во насад наменет за производство на основно семе,
- 2 растенија на 100 m² во насад наменет за производство на сертифицирано семе.

1.3. Заплевеност

Услови за присутност на чума - *Orobanche* sp. кај тутунот, се утврдува на следниот начин:

- во семенскиот насад за време на преглед во поле, службено извршен, во согласност со одредбите од член 14 од овој правилник и со овој прилог, не смее да има присуство на растенија од чума - *Orobanche* sp и во мострата со маса најмалку 0.1 kg, земена во согласност со одредбите од член 17 од овој правилник, за време на службено проверување, не смее да има присуство на семе од чума - *Orobanche* sp.

Прилог 2

УСЛОВИ ЗА КВАЛИТЕТ НА СЕМЕТО

Семето мора да ги исполнува следниве услови во поглед на: влага, сортна чистота, 'ртливост, аналитичка чистота и присутност на семиња од други видови растенија:

Вид	Категорија	Најголема содржина на влага во семето ¹⁾ (во %)	Сортна чистота најмалку ²⁾ (во %)	Вкупна 'ртливост најмалку (во %)	Аналитичка чистота-најмалку (во %)	Присуство на други видови	Присуство на плевели (во %)	Присуство на <i>Orobanchе</i> sp (во %)	Други услови, пред се задржавствена состојба (во %)		
									Присуство на <i>Pegonopora</i> <i>tabacina</i> Adam	Присуство на вируси	Присуство на нематоди
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
<i>Nicotiana tabacum</i> .1	О	10	99	70 ⁶	99	0	0	0	0.5	0	0
	С	10	98	70 ⁶	99	0	0	0	0.5	0	0

¹⁾ Содржината на влагата се одредува во мострите на семе земени по случаен избор и доколку постои сомнеж дека најголемата содржина на влага е пречекорена;

²⁾ Сортната чистота се проверува пред се при прегледи на семенскиот насад во поле, во согласност со условите од прилог 1;

- О (основно семе)

најмногу 1 растение од друг тип

- С (сертифицирано семе)

најмногу 2 растенија од друг тип

Прилог 3

ПАРТИИ НА СЕМЕ

Најголема маса на партија семе, најмала маса на просечна мостра на семе за анализа на квалитет и најмала маса на мостра за одредување на бројот на примеси :

ВИД	Најголема маса на партија семе до (kg)	Најмала маса на мостра од одделна партија (g)	Маса на мостра за одредување на бројот на примеси од Прилог 2 (g)
1	2	3	4
Nicotiana tabacum L. Тутун	10.000	50	5

Најголема маса на партијата семе не смее да надмине повеќе од 5%.

Прилог 4

ЕТИКЕТИ И СЕРТИФИКАТИ ЗА ОФИЦИЈАЛНО СЕРТИФИЦИРАЊЕ НА СЕМЕТО**1. Етикетите за предосновно семе ги содржат следниве податоци:**

- Органот за сертифицирање, држава,
- "Вид" македонско и латинско име,
- "Тип",
- "Сорта": име на сортата како што е наведено во националната сортна листа,
- "Категорија" предосновно семе со наведување на бројот на генерацијата до категоријата на сертифицирано семе, односно категорија на сертифицирано семе од првта генерација,
- "Држава на производство",
- "Број на партија",
- "Земени мостри", __/__ (месец и година),
- "Маса на пакувањето" или "број на семиња",
- "Третирано" име на фитофармацевтското средство или додатокот за обложување,
- "Правила и стандарди на ЕУ".

Етикетата за семето од обична елда и обично просо не содржи податоци од графата "Правила и стандарди на ЕУ".

2. Етикетите за основно и сертифицирано семе ги содржат следните податоци:

- Органот за сертифицирање, држава,
- "Вид" македонско и латинско име,
- "Тип",
- "Сорта" име на сортата како што е наведено во националната сортна листа,
- "Категорија",
- "Држава на производство",
- "Број на партија",
- "Земени мостри", __/__ (месец и година),
- "Маса на пакувањето" или "број на семиња",
- "Третирано" име на фитофармацевтското средство или додатокот за обложување,
- "Правила и стандарди на ЕУ".

Кај хибридни сорти или кај самооплодни линии, покрај името на сортата се наведува:

- кај основно семе: име на родителската компонента, со наведување на конечната сорта и со допишување "компонента",
- кај сертифицирано семе: име на сортата и со допишување "хибрид".

Кога била повторно анализирана, најмалку ртливоста на семето, се наведува "Повторно земени мостри (месец и година)" и се наведува органот кој ја извршил повторната анализа на квалитетот. Податоците за повторната анализа на квалитетот на семето, се наведуваат на официјална етикета, која се додава кон предходно издадената официјална етикета.

Доколку е наведена масата на семето и доколку се употребени гранулирани фитофармацевтски средства, материјалите за обложување или други тврди додатоци, се наведува видот на додатокот, како и приближниот однос помеѓу масата на чисти семиња и вкупната маса.

**Прилог 5
Образец 1****ДО****Министерство за земјоделство,
шумарство и водостопанство
- Управа за семе и саден материјал****- Овластено правно лице****ПРИЈАВА бр. ____****За вршење стручна контрола на семенски насади од тутун**

1. Снабдувач: _____
име _____ фирма _____
2. Адреса: _____
3. Матичен број (ЕМБ) _____ Регистарски број _____
Тел. _____ Факс _____ Е-маил _____
- 4 Место на производството: _____
5. Вид _____ Тип _____ Сорта/хибрид _____
6. Категорија _____
7. Површина _____ (ха) Парцела број _____ Катастарска парцела _____ м.в. _____
8. Преткултура на посевот _____
9. Потекло на употребеното семе (Сертификат број) _____
10. Дата на расадување _____
11. Број на расадени растенија по ха _____
Дата: _____
- Место: _____

Пријавил:

(Име и презиме)

М. П.

**Прилог 6
Образец 2****ЗАПИСНИК Бр. _____
За извршен стручен преглед на семенски насад од тутун****I Податоци за снабдувачот**

1. Снабдувач _____
2. Адреса _____ Регистарски број _____
3. Место на производство _____

II Податоци за потекло на семето

1. Вид _____
2. Тип ----- Сорта/хибрид _____
3. Категорија на семе _____
4. Потекло на употребеното семе (Број на сертификат) _____

III Податоци за семенскиот насад

1. Површина _____ (ha)
2. Предкултура _____
3. Парцела бр. _____
4. Дата на расдување _____
5. Фаза на растенијата при прегледот _____
6. Изедначеност и полегнување на насадот _____ (%)
7. Просторна изолација _____ (m)
8. Чистота на сортата _____ (%)
9. Назив на примеси од други видови _____ (%)
10. Заплевеност (бр. плевели) _____ (m²)
11. Здравствена состојба _____
12. Очекуван принос _____ (kg/ha)
13. Вкупна натурална количина семе _____ (kg)
14. Препорака за снабдувачот _____
15. Место и дата на прегледот _____

За Снабдувачот

Овластено стручно лице

(име и презиме)_____
(име и презиме)

**Прилог 7
Образец 3****Орган кој го издава сертификатот****Број** _____**Датум** _____**Место** _____**СЕРТИФИКАТ Бр. _____****За извршена стручна контрола на произведениот семенски материјал од тутун**

1. Снабдувач _____
2. Место-адреса _____
3. Регистерски број во регистерот за снабдувачи _____
4. Вид _____
5. Тип _____ Сорта/хибрид _____
6. Категорија _____
7. Година на производство _____
8. Број и дата на сертификатот на употребеното семе и име на органот кој го издал _____
9. Број на парцелата _____
10. Површина на семенскиот насад _____ (ha)
11. Очекуван принос на недоработено семе _____ (kg/ha)
12. Вкупно количество на недоработено семе _____ (kg)

Врз основа на чл. 17 и 59 од Законот за семенски и саден материјал за земјоделски растенија (Сл. Весник на РМ бр. 39/2006) и записникот број _____ од _____ 200_ година за извршена стручна контрола на произведениот семенски материјал се потврдува дека производството на наведениот семенски материјал е извршено под контрола на стручно и овластено лице од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Овластено стручно лице

м.п.

(Име и презиме)

Прилог 8
Образец 4**П Р И Ј А В А Б Р. ____****за земање мостри и за испитување на квалитетот
на семе од тутун**

1. Снабдувач: лично име и адреса и единствен регистарски број

2. Органот на кој се поднесува пријавата _____

3. Вид _____

4. Тип _____ Сорта _____

5. Категорија _____

6. Година на производство и потекло на семето (за семе од увоз) _____

7. Податоци на партија семе што се пријавува:

Број на партија	Големина на партијата (kg)	Број на пакувања	Маса на едно пакување (kg)	Забелешки и други податоци од значење за земањето мостри и испитувањето на семето
-----------------	----------------------------	------------------	----------------------------	---

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

8. Посебни - додатни барања за некои испитувања или за избор на метода за испитување

9. Место, поблиска локација, вид на амбалажата и начинот на складирање на партијата семе што се пријавува _____

Датум на поднесувањето на пријавата. (м.п.)

Пријавил,

(име и презиме)

**Прилог 9
Образец 5****Орган кој го издава сертификатот****Број** _____**Датум** _____**Место** _____**СЕРТИФИКАТ Бр.** _____**За конечно сертифицирано семе**

1. Снабдувач _____
2. Вид _____
3. Тип _____ Сорта/хибрид _____
4. Категорија _____
5. Број на Сертификатот за ивршена стручна контрола и категорија на семето _____
6. Број и дата на Сертификатот за испитани квалитетни својства на семето и број на партија семе _____
7. Број на парцела и површина на семенскиот насад _____ (ha)
8. Количина на доработено семе _____ (kg)
9. Нето маса на едно пакување _____ (kg)
10. Број на пакувања во партија семе _____
11. Вид на пакување _____
12. Држава на производство _____
13. Година на производство _____
14. Забелешка _____

Дата на издавање

М.П.

Одговорно стручно лице

(Име и презиме)